

Føroyski útróðarmaðurin við sviðið soð:

Keyparin setti prísir á fiski sum honum listi

Tað eru skjótt 20 ár síðani, at føroyskir útróðarmenn av álvara fóru at gera vart við, at teir ynsktu fastar fiskaprísir um alt landið. Tað var við stríð og strev, at útróðrarfögin kring landið — tey vóru fá í tali tá — fingur gjørt síni krøv galdandi: AT FÁA EIN FASTAN FISKAPRÍS FYRI ALLAR FØROYAR.

Hetta var eitt sjálvsagt krav, tí stóðan upp til fyrst í 60-árunum var tann, at tað eina og aleina vóru fiskakeyparnir, sum settu prísir. Hesin tilvildarligi keyps-hátturin gjørdi, at prísirir vóru ymiskir á teimum ymsu plássunum. Meðan ein prísir var galdandi á Tveroyri, var ein heilt annar prísir galdandi í Klaksvík fyri júst sama fisk.

Dánjal Jákup Jensen var ein teirra, sum stríddist fyri at fáa fastan prís um alt landið. Hann var tá formaður í Froðbiar Sónar Útróðrarfelag og rói sjálvur út við Brimnes.

Lægst á Tveroyri

Dánjal Jákup greiðir frá, at útróðarmenn vóru sera ónøgdir við prísirnar, sum vóru galdandi fyrst í 60-árunum, og teir komu tí ofta saman

at tosa um, hvat kundi gerast við hetta álvars-mál. Tankar vóru frammi um, at fáa eina ella aðra prísnevnd.

Endamálið við hesum var at bota um ta ógvuliga keðiliga støðu, sum útróðarmenn vóru í, sigur Dánjal Jákup viðari. — Líka frá tí at eg keypti Hóp í 1949 avreiddi eg á Tveroyri fyri 10 til 15 oyru minni pr. kilo enn bátarnir, sum avreiddu í Klaksvík. Flestu pláss høvdu ymsar prísir. Í Vági fingur vit nøkur oyru meira enn á Tveroyri, og eg avreiddi eisini tveir vetrar í Vági.

Tað var serliga í Klaksvík, at rættiliga nógv varð gjørt vart við teir órættvísu prísirnar. Fyrst í 60-unum bleiv prísirin á saltfiski tví-faldaður, og útróðarmenninir kravdu tí at fáa meira fyri fiskin. Kjølbro bjóðaði nakað meira, men útróðarmenninir segdu tað vera ov lítið.

Tað var tá, at Hákon Djurhuus, táverandi lögmaður í sjálvsstýris-landsstýrinum kom uppi og útnevndi ein gerðar-rætt. Átlanin var at seljararnir skuldi velja ein mann og keypararnir ein mann og landsstýrið triðja mannin í gerðarrættinum. Keypararnir kravdu nú at fáa tveir mans, og tað fingur bæði teir og seljararnir, meðan landsstýrið setti formannin, sum var Bjarni Niclasen.

Vaktur á nátt

Dánjal greiðir soleiðis frá: — Tað var fyrst og fremst Fritz Olsen, formaður í Klaksvíkar Útróðrarfelag, sum kom at hava eitt avgerandi orð at siga, tí hann var ein av undangongumonnunum har norðuri. Við tað at skrivarin í Froðbiar Sónar Útróðrarfelag var í Havn og fylgdi við tí sum hendi, fekk eg bráðdliga snarboð á nátt um at koma til Havnar alt fyri eitt, tí okkurt fór at henda.

Eg fór avstað tíðliga næsta morgun, og vit møttust í Havn. Har settu vit fyrst ferð fastan prís. Her var bert talan um tosk og hýsu. Prísirin á toski varð 87 oyru og fyri hýsu nakað minni.

Hóast hesa prísáseting, so var langt eftir á mál. Tí eingin lóg gav nøkrum heimild til at krevja ein ávisan prís frá keyparunum.

Prísnevnd vald fyri fyrstu ferð

Í 1964 varð so ein ráfiskaprisásetingarnevnd vald. Hon virkaði til 1975, tá heildarloysnin kom.

Henda nevnd var eitt veldugt stig framá, hóast teir menn, sum keyptu fisk frá okkum har suðuri, vóru teir ringastu til at geva ein hampuligan prís, sigur Dánjal. Í Klaksvík var

spurningurin øðrvísi. Har vóru tað Dávur og Kjølbro, sum keyptu. Teir vóru misnøgdir við prísirnar, tí teir hildu teir vera ov høgar. Men teir keyptu kortini fiskin fyri tann ásetta prísir.

Í 1968 hendi tað, at keypararnir avgjördu at gevast við at keypa fisk. Hetta hendi eftir, at Kærten Rasmussen kom í nevndina. Hann hevði savnað tilfar um prísir o.a. og lýsti fiskaprísir eftir hesum. Tað var sum »morð«, leggur Dánjal Jákup afturat. Keypararnir lýstu keypsstøð beinanvegin um alt landið. Tað gjørdi teir gjøgnum Ráfiskakeyparafelagið, sum varð sett á stovn fyrst í 60-unum.

Hetta var ein álvars-lig støða, stórus partur av flotanum lá stillur og tí varð tingið kallað saman. Lóg varð samtykt, sum segði, at teir prísir, sum ráfiskaprisásetingarnevndin setti, vóru bindandi framyvir, og úrslitið varð sostatt, at keypararnir máttu geva seg.

Buktina um báðar endar

Ráfiskaprisásetingarnevndin hevði kortini nógvur byrjanar trupuleikar at dragast við, og tí virkaði nevndin ikki so væl hesi fyrstu árin. Keypararnir vóru teir, sum høvdu allar upplýsingarnar um soluvirði og framleiðslukostnaðin,

meðan útróðarmenninir so gott sum ongar tilikar upplýsingar høvdu at halda seg til. Dánjal Jákup heldur fyri, at keypararnir framvegis høvdu buktina um báðar endar.

Tað var tá Carl Vilhelm Weihe gjørdist formaður í nevndini, at stóðan broyttist. Carl Vilhelm var revisor og dugdi væl at arbeiða við tølum. Hann gjørdi eitt gott arbeiði, tað var næstan sum partarnir

vóru samdir, tá prísirin kom á borðið, sigur Dánjal Jákup.

Hóast hesi bættu viðurskifti, so kundi útróðarmaðurin tó ongan-tíð kenna seg heilt tryggan, tí dollarin »svingaði« frá einum degi til annan. Útróðarmaðurin visti ikki altíð hvønn prís hann fekk. Hann kundi víla fara út á morgni og vita ein prís, og tá hann kom aftur á kvøldi var ein annar prísir galdandi.

Vilja ikki geva minstavinning

— tí hann fór til útróðrar einsamallur

Síðani heildarloysnin kom í 1975 hava allir føroyskir fiskimenn fingið jættaða eina minstuløn, sum er prís-talsviðgjørd. Samstundis varð samtykt, at teir ómynstraðu

fiskimenninir á deksferum — útróðarmenn — skuldu fáa ein minsta-vinning.

Í dag er hesin minstivinn-ingurin 218 kr. um dagin. Dánjal Jákup Jensen hevur ikki fyrr enn í ár søkt

um henda minstavinning.

Vanliga eru tveir mans við Brimnes, men nú síðani hann fekk olju-trýst-snellur í settar, kann Dánjal Jákup ofta fara út einsamallur. Og tað gjørdi hann eisini nakrar ferðir fyrr í summar. Lítið var at

fáa og hann søkti tí um minstavinning.

Hann sendi umsóknina og fekk stutt eftir bræv frá Lønjavningargrunninum, sum segði, at hann hevði ikki rætt til minsta-vinning. Orsøkin var tann, at teir mettu bátin at vera ómannaðan, og kundi Dánjal Jákup tí ikki fáa minstavinningin.

— Eg skal við øðrum orðum revsast, tí eg fór til útróðrar einsamallur, sigur Dánjal Jákup. Tað stendur í lógini, at báturin skal vera mannaður sum vanligt á staðnum fyri at fáa minstavinning. Hetta tulkar Lønjavningargrunnurin sum at Brimnes er ómannaður, tí vanliga eru teir tveir mans

við bátinum.

Til hetta sigur Dánjal Jákup, at síðani hann hevur fingið tey automatisku amboðini so sum olju-trýstsnellurnar, metir hann seg ikki vera ómannaðan, tá hann fer einsamallur til útróðrar.

— Eg havi síðani skrivað bræv til Lønjavningargrunnin, sum hevur sent tað víðari til landsstýrið. Heðin Klein, landsstýrismaður, sigur, at eisini hann metir bátin sum ómannaðan.

Framhald á síðu 23